

แนะนำวรรณคดีที่ควรรู้...ไตรภูมิพระร่วง

นำเสนอเมื่อ : 3 พ.ย. 2552

ขอแนะนำวรรณคดีเรื่องไตรภูมิพระร่วง ซึ่งเป็นวรรณคดีที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ต้องศึกษาและวิจักษ์เพื่อให้เห็นคุณค่าด้านต่าง ๆ เช่น คุณค่าด้านอารมณ์ คุณค่าด้านคุณธรรม คุณค่าด้านตำนานวรรณศิลป์ และคุณค่าที่สร้างสรรค์จากจินตนาการของกวี ด้วยการนำเสนออย่างน่าสนใจและชวนติดตาม รายละเอียดจะอยู่ในหนังสือวรรณวิจักษ์วันนี้ขอสรุปเรื่องราวย่อ ๆ เพื่อเติมเต็มความรู้ให้สนุกสนานค่ะ

ไตรภูมิพระร่วง ผู้แต่งคือ พญาสิทธิไทย หรือ พระมหากษัตริย์ราชที่ ๑ ซึ่งเป็นนัดดาของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหากษัตริย์องค์ที่ ๕ แห่งราชวงศ์พระร่วง เมื่อ พ.ศ. ๑๘๘๘ พญาสิทธิไทย ทรงแต่งขึ้นเพื่อเทศนาแก่พระมารดาและสั่งสอนประชาชน

เนื้อหา

ไตรภูมิพระร่วง แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง ความไม่แน่นอนทั้งมนุษย์และสัตว์รวมทั้งสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ภูเขา แม่น้ำ แผ่นดิน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ความเปลี่ยนแปลงนี้กวีไทยเรียกว่า “อนิจจลักษณะ”

ไตรภูมิพระร่วง เดิมเรียกว่า ไตรภูมิภค / เตภูมิกถา หมายถึงเรื่องราวของโลกทั้ง ๓ ได้แก่

กามภูมิ รูปภูมิ อรูปภูมิ

กามภูมิ คือ โลกของผู้ที่ยังติดอยู่ในกามกิเลส แบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย ได้แก่

๑. สุกตติภูมิ

๒.

อบายภูมิ

๑. สุกตติภูมิ ได้แก่

๑.๑ มนุสสภูมิ (โลกมนุษย์)

๑.๒ สวรรคภูมิ (นิกามาพจรภูมิ)

๑.๒.๑ จาตุมหาราชิกา

๑.๒.๒ ดาวดึงส์

๑.๒.๓ ยามา

๑.๒.๔ ดุสิต

๑.๒.๕ นิมมานรดี

๑.๒.๖ พรนิมมิตวสวัตดี

๒. อบายภูมิ ได้แก่

๒.๑ นรกภูมิ (มี ๘ ชุม)

๒.๒ ติรัจฉานภูมิ

๒.๓ เปรตภูมิ

๒.๔ อสุรกายภูมิ

รูปภูมิ

เป็นดินแดนของพรหมที่มีรูป มี ๑๖ ชั้น (โสฬสพรหม)

อรุภูมิ

เป็นดินแดนของพรหมที่ไม่มีรูป มีแต่จิตหรือวิญญาณ

ทวีปที่มนุษย์อาศัยอยู่มี ๔ ทวีป ได้แก่

๑. อุตรรุททวีป อยู่ทางทิศเหนือของเขาพระสุเมรุ มนุษย์ที่อาศัยอยู่ในทวีปนี้มีลักษณะใบหน้าเป็นรูป ๔ เหลี่ยม รักษาศีล ๕ เป็นนิจ มีอายุ ประมาณ ๑,๐๐๐ ปี เป็นหนุ่มสาวอยู่เสมอ อาศัยอยู่ตามโพรงไม้ ไม่ต้องทำงานใด ๆ แต่งตัวสวยงาม มีกับข้าวและที่นอนเกิดขึ้นตามใจปรารถนา

๒. บวรพิเทททวีป อยู่ทางทิศตะวันออกของภูเขาพระสุเมรุ มีใบหน้าตอมนบนโคงต์ตกลงมาเหมือนบาตร มีอายุ ประมาณ ๗๐๐ ปี

๓. อมรโคยานทวีป อยู่ทางทิศตะวันตกของภูเขาพระสุเมรุ มีใบหน้าวงกลม คลายวงพระจันทร์ มีอายุ ประมาณ ๕๐๐ ปี

๔. ชมพูทวีป อยู่ทางทิศใต้ ของภูเขาพระสุเมรุ คือ มนุษย์โลกนี้เอง
อายุขัยไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับการทำบุญหรือทำกรรม แต่ทวีปนี้ก็พิเศษกว่า ๓
ทวีปคือ เป็นที่เกิดของพระพุทธเจ้า พระจักรพรรดิราช และพระอรหันต

การเกิดเป็นพรหมชั้นต่าง ๆ

๑. ปฐมฌานภูมิ ๓

๑.๑ ผู้เจริญปฐมฌานได้เพียงขั้นเล็กน้อย (ปริตต) จะเกิดเป็น พรหม ปาวิสัชา
พรหมบริวาร

๑.๒ ผู้เจริญปฐมฌานได้ปานกลาง (มชฺฌิม) จะเกิดเป็นพรหมชั้นโรหิต

๑.๓ ผู้เจริญปฐมฌานได้ขั้นประณีต (ปณีต) จะเกิดเป็นพรหมชั้น ท้าวมหาพรหม หรือ
มหาพรหมา

๒. ทุตติยฌานภูมิ ๓

๒.๑ ผู้เจริญทุตติยฌานได้เล็กน้อย จะเกิดเป็นพรหมชั้นปริตตภา แปลว่า ผู้มีรัศมีน้อย

๒.๒ ผู้เจริญทุตติยฌานได้ปานกลาง จะเกิดเป็นพรหมชั้น อัปมาณภา แปลว่า
ผู้มีรัศมีมีประมาณไม่ได้

๒.๓ ผู้เจริญทุตติยฌานได้ขั้นประณีต จะเกิดเป็นพรหมชั้น อาภัสสรา แปลว่า ผู้มี
รัศมีเปล่ง찬ไป

๓. ตติยฌานภูมิ

๓.๑ ผู้เจริญตติยฌานภูมิได้เล็กน้อย จะเกิดเป็นพรหมชั้น ปริตตสุภา แปลว่า
ผู้มีรัศมีความงามน้อย

๓.๒ ผู้เจริญตติยฌานได้ปานกลาง จะเกิดเป็นพรหม ชั้น อัปมาณสุภา แปลว่า
ผู้มีรัศมีความงามหาประมาณมิได้

๓.๓ ผู้เจริญตติยฌานได้ขั้นประณีต จะเกิดเป็นพรหมชั้น สุภกิณหภา แปลว่า
ผู้มีรัศมีงามกระจ่าง

การแบ่งฌานเป็นขั้นเล็กน้อย ปานกลางและประณีตนั้น
อาศัยขั้นตอนการบรรลุภาบรรลุดวยอิทธิบาทน้อยก็เป็นฌานเล็กน้อย
ใช้ความเพียรขั้นกลางก็เป็นมัชฌิมฌาน ใช้ความเพียรขั้นอุกฤษฏ์ก็เป็นปณีตฌาน

๔. จตุตถฌานภูมิ ๓ อย่างย่อ และ ๗ อย่างพิสดาร ดังนี้

๔.๑ เวทปผลา ผู้มีผลอันไพบุลย์

๔.๒ อสัญญีสัตว์ ผู้ไม่มีสัญญา

๔.๓ สุธาวาส ๕ ที่อยู่ของท่านผู้บริสุทธิ์ คือ พระอนาคามี

๑. อวิหา ผู้ไม่เลื่อมฐานะของตน โดยกาลเล็กน้อย อยู่นาน (เจริญสัทธินทรีย์)

๒. อตปภา ผู้ไม่เดือดร้อน (เจริญวิริยินทรีย์)

๓. สุกัสสา ผู้งดงามนำทัศนา (เจริญสตินทรีย์)

๔. สุกัสสี ผู้นำทัศนาเพราะบริสุทธิ์ (สมาธิในทรีย์)

๕. อกนิฐฐา ผู้ไม่เล็กน้อยต่อกว่าใคร (ปัญญาในทรีย์)

-ไตรภูมิพระร่วง ตอน มนุสสภูมิ-

การเกิดมนุษย์

ปฏิสนธิ -> กัลละ (ขนาด เศษ 1 ส่วน 256 ของเส้นผม)

7 วัน อัมพุทะ (น้ำล้างเนื้อ)

14 วัน -ขปติ (ชินเนื้อ)

21 วัน -ขนะ (ก้อนเนื้อ, แท่งเนื้อ ขนาดเท่าไขไก่)

28 วัน -ขญจสาหาหุด (มีหัว แขน 2 ขา 2) ครบ 1 เดือน

35 วัน -มีฝ่ามือ นิ้วมือ ลายนิ้วมือ

42 วัน -มีขน เล็บมือ เล็บเท้า (เป็นมนุษย์ครบสมบูรณ์)

50 วัน -ท่อนล่างสมบูรณ์

84 วัน -ท่อนบนสมบูรณ์

184 วัน -> เป็นเด็กสมบูรณ์ นั่งกลางท้องแม่ (6 เดือน)

การคลอด

ท้อง 6 เดือนคลอด -> ไม่รอด (บ่ห่อนได้สักคาบ)

ท้อง 7 เดือนคลอด -> ไม่แข็งแรง (บ่มีไตกล้าแข็ง)

การเกิด

มาจากสวรรค์ -> ตัวเย็น ออกมาแล้วหัวเราะ

มาจากนรก -> ตัวร้อน ออกมาแล้วร้องไห้

กาลทั้ง 3 ไตแก่

กาล 1 -> แรกเกิดในท้องแม่

กาล 2 -> อยู่ในท้องแม่

กาล 3 -> ออกจากในท้องแม่

* คนธรรมดา -> ไม่รู้ตัว จำไม่ได้ทั้ง 3 กาล

* พระปัจเจกโพธิเจ้า/ พระอรหันตเจ้า / พระอัครสาวกเจ้า -> 2 กาลแรกรู้ตัว จำได้ แต่ลืมกาลที่ 3